

Infero, primo contra Scotum, Vasquez, Molinam, & Aristagm, non posse a viatoribus imponi Deo nomen, quod ipsum, quidditative, & ut est in se significet: quia nullus via or potest (saltem de lege ordinaria) cognoscere Deum quidditative, & ut est in seipso. Quam rationem tangit Augustinus in Phl. 24. his verbis: Quid queris ut ascendas in linguam, quod in cor non ascendit?

Dices cum Vasquez, mensuram significationis nominum non debere sumi ex eo qui nomen imponit, nec ex eo qui loquitur, sed ex eo qui audit. & intelligit conceptum loquentis: unde cum viatores possint excogitare nomen, quod excitet in beatis conceptum quidditativum Dei, possunt illi nomen imponere, quod ipsum quidditative significet, quamvis illum quidditative non cognoscant. Sicut (inquit) Rex Hispanie potest nomina imponere civitatibus Indiarum, quas nunquam vidit: quibus auditis, qui illas viderunt, eas quidditative intellexerunt.

Sed contra primo: Ex Aristotele citato, Voces sunt eorum que sunt in anima passivum nomen: id est vitales expressiones nostrorum conceptuum: Ergo vis significationis in vocibus, debet sumi ex eo qui loquitur, & exprimit suum conceptum, non vero ex illo qui audit, & talem conceptum intelligit.

Secundo, Si significatio vocum ad solum audientem referatur, sequitur quod si quis proferret propositiones alio modo quam sentit & concipit, non diceretur mentiri; quia non exprimeret suam mentem, sed solum obiectum extrinsecum, eo modo quo ab audiente percipitur: Sed hoc est falsum & absurdum, ut constat: Ergo & illud.

Tertio, Sequeretur quod phitacus vere loqueretur, quia licet non intelligat qua dicit, excitat tamen in audiente cognitionem eius rei quam profert.

Denique, Si vera esset huius Auctoris doctrina, creaturae possent Deo imponere nomen, quod ipsum, nedum quidditative, sed etiam comprehensive significaret: Consequens est falsum, ut patet: Ergo & Antecedens. Sequela probatur: Ex parte Dei non deest vis ad cognitionem sui comprehensive: ex parte vero nostri potest esse talis intentio, nomen aliquod instituenti, quod Deum totaliter quatenus est, ipsi significemus: Ergo si non est necessarium, ut qui nomen imponit, tantum de re significata noverit, quantum in significatione ponit, ut docet Vasquez, poterit a creaturis imponi Deo nomen, quod illum sibi ipsi comprehensive significet: sicut in eius sententia viatores, quamvis Deum quidditative non intelligant, illi possunt imponere nomen, quod excitet in beatis quidditativum eius conceptum.

Infero secundo contra Bannez, & Zumei, posse Angelos, & homines beatos, Deo nomen imponere, quod eius essentiam ut in se est significet, & declaret.

Probatur: Ut enim dicit S. Doctor hic art. 1. Secundum quod aliquis a nobis intellectum cognoscit potest, sic a nobis potest nominari: Sed Angeli, & homines beati, cognoscunt Deum ut est in se: Ergo ipsum nominare possunt, nomine proprio. Illud ut est in se significante, iuxta illud Zacharia ultimo: In illa die erit Dominus unus, & nomen eius unum.

Neque valet quod respondet Bannez, nimirum Prophetam sibi ad litteram non loqui de visione beatifica, sed de statu Ecclesiae militantis; & significare, non futurum in Ecclesia plurimum Deorum cultum, sed unum Deum ab omnibus invocandum. Non valet, inquam, licet enim hoc interpretatio possit admitti, tamen D. Thomas hunc locum etiam intelligit de beatis videntibus Deum. Nam in 1. sent. dist. 2. quaest. 1. art. 3. quaestione. 4. sic ait: Si intellectus noster Deum per seipsum videret, illi posset imponere nomen unum, quod erit in patria, & ideo dicitur Zacharia ultimo: In illa die erit Dominus unus, & nomen eius unum. Idem docet 1. contra Gentes cap. 31. his verbis: Si nos ad unum essentiam, prout est in se, possemus intelligere, & ei nomen proprium adaptare, uno nomine tantum illum exprimeremus, quod promittitur his qui eum per essentiam videntibus, Zacharia ultimo. Quibus verbis excluditur alia responsio eisdem Auctoris, dicentis per nomen illud unum, quod videntibus Deum a Propheta promittitur, intelligi Verbum increatum. Nam videntibus divinam essentiam non promittitur visio in verbo, qua includitur, aut idem est cum visione beata, sed, aliquid aliud, scilicet unius nominis impositio. Et in hoc sensu exponit etiam Lyranus verba Zachariae.

Dices primo cum Zumei: in tantum potest aliquis nomen imponere, in quantum habet conceptum, & speciem expressam de re quam vult manifestare: Sed beati non habent speciem expressam creatam, qua Deum quidditative representent; ut supra ostendimus: Ergo non possunt Deo nomen quidditativum imponere.

Confirmatur, & magis declaratur haec ratio. Non potest Deus per speciem aliquam creatam quidditative representari: Ergo nec significari aliquo nomine creato, eius essentiam, & quidditativum declarare. Antecedens constat ex dictis dist. 2. Consequentia etiam videtur manifesta ex paritate rationis art. 1.

Respondeo. Ad hoc ut beati Dei nomen quidditativum imponant, sufficere quod habeant conceptionem, id est intellectionem creatam, terminatam ad essentiam divinam, ut est in se, & ut gerentem vices verbi, & speciei expressae: nec esse necessarium, ut habeant speciem impressam vel expressam creatam. Unde ad confirmationem, negatur consequentia & paritas: quia diverso modo, species & nomen significant; species ut naturalis similitudo obiecti, quam esse oportet ejusdem ordinis, & immaterialitatis cum illo; nomen, ut signum ad placitum, & per extrinsecam denominationem; qua ratione non repugnat res inferioris ordinis significare ea qua sunt ordinis superioris.

Infero tertio: A beatis, vel a Deo ipso, non posse pro viatoribus, seu carentibus visione Dei, imponi nomen quidditativum Dei. Nomen enim quidditativum debet in audiente excitate cognitionem quidditativam rei: Ab viatoribus non potest excitari quidditativa Dei cognitio, cum illa careant: Ergo nec pro illis imponi nomen quidditativum Dei.

Infero quarto: Neque a viatoribus, neque a beatis, nec ab ulla creatura possibili, imponi posse Deo nomen ipsum significans adaequate, & comprehensive: quia, ut supra dist. 4. art. 3. ostendimus, nulla creatura existens, vel possibilis, potest Deum comprehendere: Ergo nec illum comprehensive significare.

Infero quinto: Neque a Deo ipso imponi posse nomen, quod ipsum alteri quam sibi ipsi comprehensive significet: quia in nullo alio est, aut esse potest, facultas Deum comprehendi, & tam perfecte cognoscendi, quam se cognoscit Deus ipse.

Infero sexto: Postea viatoribus Deo imponi plura nomina ex creaturis, qua diversis ejus perfectiones imperfecte declarant. Deus enim imperfecte a nobis ex creaturis cognoscitur, iuxta illud Apostoli ad Roman. 1. invisibilia Dei, per ea qua facta sunt, intellecta conspiciuntur. Unde in sacris litteris, variis nominibus Deus insignitur: nam modo sanctus, modo bonus, altissimus, omnipotens, admirabilis, terribilis &c. cognominatur, ut (inquit Hieronymus in Epistola ad Marcellam) per plura creaturarum nomina, veluti per quosdam gradus, ad infinitam creatoris perfectionem ascendatur: & multiplices omnium creaturarum perfectiones, in simplicissima divina nature perfectione contineri declarantur. Vel, ut ait Ficinus; ut multa, variaeque bona a divina bonitate, largissime profuentia, exprimentur.

Sed inter haec nomina, praecipue notanda sunt decem illa, quibus apud Hebraeos Deus olim cognominari solebat, ut notat D. Hieronymus in eadem Epistola. Primum est *אל* El, quod Deum fortem significat. Secundum *אלהים* Eloah, quod Deum providentem, gubernantem, & videntem declarat. Tertium est *אלהים* Elohim, quod praecedentis plurale est. Quartum *צבאות* Tzebaoth, quod semper cum alio Dei nomine conjunctum est, ut *יהוה צבאות* Jehovah Tzebaoth, Dominus exercituum, quod Vulgatus Psal. 24. v. 10. vertit, Dominus virtutum. Quintum *אליון* Eljon, id est, excelsus. Sextum *אלהים* Elohim, quod vulgatus vertit, summi sum, cum apud Deum futurum ipsum praefertur sit. Septimum *אדוני* Adonai, quod Dominum significat. Octavum *יהוה* Jahu, quod sonat in fine *הללוהו* Hallelu: componitur enim *הללו* Hallelu, id est, laudate, & *יהוה* Jahu, hoc est Deum. Nonum *שדי* Sadai, quod munificum, liberalem, & omnipotentem significat. Decimum est nomen Tetragrammaton *יהוה* Jehovah communiter pronuntiatum: illud tamen Hebraei religiosi & reverentiae causa pronuntiare non audebant, habentes sacratissimum, tamquam nomen Dei primum, & essentialia, ejus essentiam ut in se est significans, unde ineffabile nomen esse dicebant; & quando in sacra Scriptura occurrerat, loco illius Adonai pronuntiabant. Quod & observavit noster vulgatus Interpres Exodi 6. verba 3. sic vertens nomen meum Adonai non indicavi ei: in Hebraeo enim non est Adonai, sed nomen Tetragrammaton; quod quia est ineffabile, Interpres, more veterum, pro eo substituit nomen Adonai.

Observandum est etiam, apud omnes fere gentes, sacrum Dei nomen Tetragrammaton esse, utpote quod quatuor litteris ubique scribitur. Aegyptii enim Deum vocant *Theb*, Persae *Syre*, Magi *Orsi*, Graeci *Osai*, Armeni *Voi*, Arabes & Turcae *Alla*, Germani & Angli *Gott*, Galli *Dieu*, Hispani *Dies*, Itali *Ido*: Hebraei demum *יהוה* Jehovah.

Infero septimo: Quod sicut Deus a nobis triplici via intelligitur, nempe per viam remotionis, per viam excessus, & per viam causalitatis, ut docet Dionysius cap. 1. & 7. de divin. nom. Ita etiam triplici genere nominum a nobis appellari solet; aliqua enim remouent ab illo imperfectiones creaturarum: ut quando dicitur incorporeus, immaterialis, incompositus &c. Et hunc modum cognoscendi Deum, appellat Dionysius, modum cognoscendi per ignorantiam, quem existimat omnium dignissimum, dicens: Et est curfus divinisimae Dei cognitio, qua per ignorantiam

scientiam cognoscitur, quando mens ab omnibus aliis recedens, & seipsum seipsum dimittens unita est super splendens ratiocinatio. Alia vero sunt nomina qua significant Deum per modum excessus, & supereminantia: ut quando dicitur superperfectus, superexcellens, superpulcher, superfluentia &c. Alia denique exprimentur ejus causalitatem, vel dominium erga creaturas: ut quando vocatur creator, dominus, gubernator, provisor, &c.

Infero ultimo: Deum non dici nec esse ineffabilem eo sensu, ut nullus de ipso sermo haberi, nullumque ipsi nomen a creaturis imponi possit: sed dicitur ineffabilis, primo quia a viatoribus nullum potest imponi nomen, ejus essentiam ut est in se, clare & quidditative declarans: Hoc enim (inquit Nazianzenus Orat. 49.) Deus est, quod cum dicitur, non potest dici, cum estimatur, non potest estimari, cum definitur, ipsa definitio crescit. Dixit autem Deum ipsa definitio crescere, quia licet definitio dicitur terminus rei, quia ea veluti termino & fine res clauditur, tamen cum Deum definire & determinare contendimus, ita se habet, ut semper aliquid illius extra maneat, eo quod natura ejus ab intellectu creato propria virtute cognosci nequeat, nec viatori satis explicari & definitione describi.

Secundo Deus vocatur ineffabilis, quia nullum illi nomen imponi potest, ipsum illi creatura existenti aut possibili comprehensive significans: ita ut illo audito creatura formare possit cognitionem Deo adaequatam, & ipsum comprehendentem. Unde ipsi etiam beati illum clare videntes, dicuntur a Propheta in caelesti patria servare silentium, non solum quia in visione beatifica nullum formant verbum creatum, ut supra annotavimus dist. 2. art. 2. sed etiam quia infinitam Dei essentiam, & perfectionem comprehensive intelligere, & significare non valent: ut egregie declarat sanctus Doctor in 1. dist. 2. q. 1. art. 3. quaestione. 4. his verbis: Si intellectus videns Deum per essentiam, imponeret nomen rei quam videret, & nominaret, mediante conceptione quam de ea habet, oporteret adhuc quod imponeret plura nomina; quia impossibile est, quod conceptio intellectus creati, representet totam perfectionem divinae essentiae. Unde de una re visa, diversas conceptiones formaret, & diversa nomina imponeret: sicut dicit etiam Chry-

stostomus, quod Angeli laudant Deum, quidam ut maiestatem, quidam ut bonitatem, & sic de aliis, in signum quod ipsum non vident visione comprehedente; sed conceptio perfectio representans Deum, est Verbum increatum. Haec D. Thomas, quibus verbis eleganter declarat, quod solus Deus proprie in Sion loquitur, quia solus sibi proprium & adaequatam nomen imponit, verbum scilicet aeternum quod format, & quod totam ejus cognoscibilitatem adaequat. Unde Lactantius lib. 4. instit. cap. 7. Ideo solus Deus hoc sibi nomen a principio imposuit, quod nullus alius praeter ipsum scit, quia solus seipsum comprehendit, solus ipse aeternum verbum genuit.

Ex his facile intelliges, Deum recte appellari a Dionysio cap. 1. de divin. nomin. *ἀνομιον* & *ἁνομιον*; caret enim omni nomine, quia nullo nomine totum quod in ipso est, prout est, exponi potest: habet vero plura nomina, quia variae sunt perfectiones in rebus creatis dispersae, ex quibus cognosci & nominari potest. Unde Gregorius Nyssenus in explanatione Cantici Cantuorum: Omnia (inquit) mira qua in universo contemplantur, materiam divinarum nominum praebet, quibus Deum sapientem, potentem, bonum sanctum, beatum, aeternum, iudicem, salvatorem, & alii huiusmodi nominamus. Vel etiam, ut idem sanctus Doctor ibidem docet, dicitur *ἁνομιον*, ob multitudinem beneficiorum qua nobis confert. Lumen enim dicitur, cum caliginem ignorantiae depellit; vita, cum immortalitatem largitur; via, cum ab errore ad veritatem deducit &c.

Simili modo Nazianzenus in quodam carmine, Deum sic alloquitur:

Cum neque unum sis, neque omnia. Quem te appellem, Qui solus inominabilis, & omninomus?

Ubi Deum inominabilem, & omninomum appellat, quia licet pluribus nominibus appelleretur, ut a nobis aliquo modo cognosci possit, nullum tamen nullaque conceptio nostra, illum exprimere potest prout est in seipso. Unde egregie Augustinus Tract. 13. in Joann. Omnia possunt dici de Deo, & nihil aliud dicitur de Deo. Nihil latius haec insipia. Quare congruum; non invenis. Quare quoque modo dicere; omnia invenis.

TRACTATUS TERTIUS.

DE SCIENTIA DEI, ET IDEIS

in Mente ejus existentibus.

Ad Questionem 14. & 15. D. Thoma.

P R A E F A T I O.

UM primum ad penetrandas de divina scientia quaestiones animam converti, visus sum mihi hoc a Deo impoſitum praecipuum excipere: Duc in altum, & laxate retia in capturam, Luca 5. quo iuſtus est olim D. Petrus, & ut explicat, D. Ambrosius in cap. 5. Luca, in profundum diſputationum seſe committere. Nec immerito haec Tractatum de Dei ſcientia, vaſtiſſimum & immenſum mare dixerim; & compoſitum inſuſum, procellis opportunum, naufragio celebre, unde vix quiliſquam integram navem educat. In hoc oceanus converſerat Paulus, cum horrore quodam percuſus, altitudinem quidem vidit (ut inquit Auguſtinus ſerm. 20. de verbis Apoſtoli cap. 7.) ſed ad profundum non pervenit, & unum reperit quo exclamaret: O altitudo ſapientiae & ſcientiae Dei!

Sane ſi Dei miraculorum mare theaurum eſt, in quo divina ars ludit; illudque hominum mentibus ut cum in caeteris multa ſint que ſuam mercantur, & animam rapiant, mirabiles tamen ſunt elationes maris, mirabilis ſit in altis Dominus: hoc habet ſcientia Dei ſingulare, & eximium, tantumque mentium aciem & conatus ſuperat, ut immenſum hoc pelagus contemplanti, ſola cum ſupore admiratio ſuperſit. Quid enim ſi claritate, & cum omnia nuda & aperta ſunt, ſi ſerminum mentium luminis, eſt omnia una mens caperet, conſervaret, ceecam noſtem, & reſerpat dicit Apoſtolorum? Quid ſi vim agendi, & efficaciam, qua nullis machinamentis, nullo labore aut conatu quibus ars eget, ſed ſola contemplatione, & viſione univerſum producit? Quid ſi inſinitatem, ſimplicitatem certitudinem, immutabilitatem, & caeteras dotes: quae inſufficiat ſolum cum admirationem & ſuporem manere neceſſe ſit, ut identidem cum Propheta exclamet: Mirabilis facta eſt ſcientia tua, confortata eſt, & non potero ad eam! Unde Chryſoſtomus homil. de incomprehenſibilitate Dei naturae: Multa ſunt quae licet miremur, non tamen cum timore, ut magna aedificia columnarum, ornamenta parietum, picturas corporum. at maris vaſtitem, immenſoſque aquarum gurgites, & altitudinem, non ſine metu inſpicimus. Sic & Propheta, cum vaſtum, id immenſumque divina ſcientiae pelagus inſpicit, vertigine quaſi tentatus, ſuſpedit, ac ſummo cum timore demirans, recedit, atque exclamat, mirabilis facta eſt ſcientia tua!

Nec ſolum haec graviffimam diſtinctionem, mare dixerim, quod ingentes olim procellis inſer Patres Societatis & noſtros excitavit, quibus ſeſandis Congregationi ad auxilium diu elaboravit, ſed etiam ſcopulum Philoſophorum & Hereticorum naufragio inſanum, qui coliffis plurimorum navibus, caeteros periculi admonet. Unde Mariana libro 3. de morte & immortalitate cap. 8. En ſcopulus ad quem multae contractae ſunt naves. En Euripus rapidus in diverſas & contrarias partes, verſo mari: velut monte praecipiti devolutus torrens, fervens rixis & contentionibus. Et Cardinalis Sadeletus libro 2. in Epift. ad Romanos. Magnum concurſum acerrimarum diſputationum excitant, magnamque mare commovent, quaeumque hanc difficillimam omnium quaſtionum, & ſi verum fateri volumus, pene inexplicabilem tractari poſſulant.

Verum nihil me iſta terrent (Amice Lector) huic ne pelago ſecurus committi: procul a periculo poſitum, navigaverunt me ſpero, ſi quando in altum navis proſtranda ſit: nihil eſt quod metuam dum Angelicum Praeceptorem ſequor, & quem Deus Eccleſia

Eccelesias suas, qui Sidus dulce carina ostendit; et si valitior tempestas e manibus clavum excuteret; adeo propitium Sideri natus reger, Claudianus.

geminis qua lapsa procellis. Tunditur, & victo trahitur jam caeca magistro.

Si necum (Amice Lector) vis in eadem versari navi, unum pollicer, omni periculo desuncto, tuto saluque portum pertingemus.

Ut vero qua in hoc Tractatu de scientia Dei distari sumus, aliqua methodo & ordine pertractemus, illam in septem disputationes dividemus. Prima erit de scientia Dei secundum se. Secunda de scientia Dei secundum se, qua simpliciter intelligitur dicitur. Tertia de causalitate divina scientia respectu creaturarum. Quarta de scientia futurorum absolutorum, qua visionis appellatur. Quinta de scientia futurorum sub conditione, fundata in decreto, qua a Thomistis, & conditionatorum scientia dicitur. Sexta de scientia conditionatorum ante decretum, quam Recentiores in Deo fingunt, & scientiam mediam vocant. Ultima tandem erit de ideis in mente divina existentibus, de quibus fuso Plato, & ante Platonem Socrates disputavit: immo, ut refertur Augustinus, libro de octoginta tractat. quast. 46, tantam vim in ideis praesi illi Philosophi posuerunt, ut ipsorum iudicio, nisi iis intellectis, sapiens nemo esse possit. In quam rem, celebre est dictum illud Platonis. Illum qui ideas contemplantur, victurum esse Deum inter homines.

DISPUTATIO PRIMA.

De Scientia Dei secundum se.

Primumque de scientia Dei respectu possibilem & futurorum contingentium disputemus, & celeberrimos huius temporis controversias discutiamus & resolvamus; aliquid de scientia Dei in communi, & secundum se, praemittenda esse censuimus; & quaeque existentiam, quidditatem, divisionem, declarare, varietate ejus dotes & prerogativas, quibus supra scientiam humanam & angelicam eminet, exponere necessarium esse duximus. Agendum etiam hic esset, ad complementum huius disputationis, de objecto tam modo quam terminativo divinae scientiae, nisi in Tractatu de attributis de hoc fufe pertractassemus disp. 2. art. 5. unde ne eadem saepius & inutiliter repetatur, ad hunc locum Lectorem remittimus.

ARTICULUS PRIMUS.

An sit in Deo proprie scientia, & in ordine ad qua objecta?

§. I.

Præmissis quod apud omnes est certum.

1 Certum est scientiam in Deo proprie reperiri, si ly, proprie, sumatur contra positive ac metaphoricè: sic enim sumpta scientia nihil aliud est quam cognitio certa & evidens: hanc autem in Deo reperiri manifestum est, cum talis cognitio sit perfectio simpliciter simplex, nullam in suo conceptu involvens imperfectionem. Unde Ethier 14. dicitur, Dominus qui habes omnium scientiam. Psalm. 138. Mirabilia facta est scientia tua. Et ad Roman. 11. O altitudo divinarum sapientiae & scientiae Dei!

2 Id etiam demonstrat D. Thomas hic art. 1. & quast. 2. de veritate art. 2. egregia ratione; qua potest sub hac forma proponi. Deus est substantia summe immaterialis, & ab omni consortio materiae segregata: Ergo & perfectissime sciens & intelligens. Consequentia probatur: quanto aliqua substantia est magis immaterialis, & magis elevata supra conditiones materiae, tanto magis est cognoscitiva: Ergo si Deus sit substantia summe immaterialis &c. est etiam perfectissime sciens & intelligens. Consequentia patet, Antecedens probatur primo ex Aristotele 2. de anima textu 112. ubi docet, quod planta non sunt cognoscitiva, sicut animalia, quia eorum forma est magis materialis, & minus elevata supra conditiones materiae: Hinc etiam provenit quod inter sensus externos, visus, utpote immaterialior, elicit operationes nobiliores, & est magis cognoscitivus, quam tactus, alique sensus externi; & quod inter substantias creatas, natura Angelica, utpote magis elevata supra materiam, est perfectiori modo intelligens: qua de causa superni illi spiritus, intelligentia nuncupantur. Inter ipsos etiam homines illi qui sunt craftiores & magis immerfi materiae, ut plurimum sunt minus ingeniosi, & minus idonei ad scientias; quia moles corpora hebetat & obtundit acumen ingenii, sive, ut loquitur Scriptura, Corpus quod corrumpit, & aggravat animam, &c.

3 Secundo probatur idem Antecedens: Vits, ut docetur in libris de anima, nihil aliud est quam elevatio formae supra materiam. Ergo cum intelligere sit perfectissimus gradus vitae, etiam debet ex summa immaterialitate, & perfectissima elevatione supra materiam.

4 Tertio probatur: Natura intellectualis tantè est amplitudinis, & universalitatis, ut possit recipere formas omnium rerum, in esse saltem intentionali & intelligibili; unde communiter dicitur, quod intellectus intelligit seipsum omnia: materia autem cum sit radix limitationis, & principium individuationis, contrahit, & limitat amplitudinem, & universalitatem formarum, & facit ut una natura non possit

recipere formas, & perfectiones aliarum, etiam in esse intelligibili: Sicut ergo materia est impedimentum cognitionis, ita & immaterialitas ex adverso, est causa, & radix scientiae, & intellectualitatis. Unde egregie Tertullianus lib. de anima c. 20. Optimas sapientiam impedit, excillitas expertis, Non potest ergo revocari in dubium, in Deo reperiri proprie scientiam, prout scientia proprie idem est ac non metaphoricè talis: unde solum est difficultas, an Dei cognitio sit proprie scientia: prout ly, proprie, sumitur contra positive ad communiter, & respectu quorum obiectorum.

§. II.

Utraque difficultas triplici conclusione resolvitur.

1 Deo primo: Dei cognitio est scientia proprie & stricte, & non solum large, & improprie. Est contra Vasquez 1. parte disp. 4. num. 9. & disp. 58. cap. 7. n. 48. Probatur breviter ratione fundamentali. Cognitio evidens & certa rei per causam, est proprie & stricte scientifica: Sed hujusmodi cognitio reperitur in Deo: Ergo invenitur in ipso scientia stricte & proprie. Minor patet, Major autem probatur. Talis cognitio non est artis, quae erga factibilia versatur, modo practico & factivo; nec prudentiae quae est circa agibilia, tradendo agendorum regulas: nec fidei, vel opinionis, cum fides importet obcurritatem, & opinio incertitudinem: nec intellectus principiorum, nam lumen principiorum, non est cognitio effectus per causam, sed solius causae cognitio: Ergo est cognitio proprie & stricte scientifica.

2 Probatur secundo: Omnis perfectio quae in suo conceptu formali non dicit imperfectionem, convenit formaliter Deo: Sed cognitio stricte & proprie scientifica, est perfectio nullam in suo conceptu formali includens imperfectionem: Ergo in Deo reperitur formaliter. Nec valet, si dicas, talem cognitionem importare imperfectionem discursus, seu quod cognitione conclusionis circa quam scientia versatur, ex cognitione principiorum causetur; quod Deo repugnat. Non valet, inquam: Tum quia in Angelis reperitur stricte scientia, & tamen, juxta communem Theologorum sententiam, in ipsis non est proprie discursus; Ergo imperfectio discursus, non est de ratione scientiae stricte & proprie sumptae. Tum etiam, quia licet daretur de ratione scientiae ut sit esse aliquam discursum, non est cur non sufficiat formalis aut virtualis: Sed Deo non repugnat discursus virtualis, sicut enim non repugnat perfectionibus divinis, ut una virtualiter ab alia causetur, ut patet in attributis quae virtualiter ab essentia dimanant; ita non repugnat quod una cognitio in Deo, ab alia virtualiter causetur, in quo consistit virtualis discursus: Ergo &c.

3 Confirmatur: Ad rationem scientiae stricte sumptae, non requiritur major ex parte cognitionum causalitatis, quam ad rationem scibilis in objecto, inter essentiam & proprietates; Sed ad rationem scibilis stricte sufficit virtualis objectiva causalitas, ut constat in objecto Theologiae & Metaphysicae; Deus enim, qui est obiectum Theologiae, est solum causa virtualis & ratio a priori proprietatum quas de ipso Metaphysica demonstrat: Ergo ad rationem stricte scientiae, sufficit virtualis ex parte cognitionum causalitatis, subindeque virtualis discursus.

4 Dico secundo: In Deo est scientiam strictam & propriam, respectu creaturarum.

5 Probatur breviter: Scientia proprie & stricte sumpta est cognitio rei per causam: Sed Deus perfectissime cognoscit omnes effectus creatos per suas causas, licet causas & effectus per simplicem intuitum, & absque discursu attingat: Ergo habet perfectissimum omnium rerum creaturarum scientiam.

6 Confirmatur: Cum essentia divina sit causa creaturarum, & Deus perfectissime penetret & comprehendat illam, non potest non in ea, ut in causa penetrata & comprehensa, cognoscere omnes effectus creatos: subindeque & perfectam de illis habere scientiam.

Dico

10 Dico tertio: Deus habet scientiam strictam suorum attributorum. Ita communiter docent Theologi, excepto Durando, & Ferrarienti, qui ut refert Gonzalez hic disp. 74. num. 4. licet admittant in Deo scientiam proprie & stricte sumptam, negant tamen illam respectu divinatorum attributorum.

11 Probatur tamen conclusio destruendo praecipuum illorum fundamentum: Si ob aliquam rationem in Deo non esset scientia suorum attributorum, maxime quia de ratione scientiae est procedere per causam; attributa autem divina, cum sint entia per essentiam, & a se, causam in essendo non habent: Sed haec ratio nulla est: Ergo datur in Deo scientia suorum attributorum. Major continet praecipuum Adversariorum fundamentum; Minor autem probatur. Ad rationem scientiae sufficit procedere per causam virtuales in essendo: Sed licet attributa divina, ex eo quod sint entia a se, causam realiter causantem excludant, habent tamen causam virtuales: Ergo ob rationem illam, male negatur in Deo scientia suorum attributorum. Major constat, tum in Metaphysica, quae proprie scientia est, & tamen veritas, bonitas, & aliae proprietates quas demonstrat de ente, non habent causam formaliter influentem, sed solummodo virtualiter: tum etiam in nostra Theologia, quae proprie & stricte obtinet rationem scientiae, ut in disputatione prooimial ad universalem Theologiam ostendimus; & tamen non procedit per causam quae realiter influat, sed tantum per causam virtuales; cum attributa divina quae Theologia demonstrat de Deo, causam realiter influentem non habeant. Minor vero probatur: Unum esse causam virtuales alterius, nihil est aliud quam taliter inter se comparari, quod si realis intercederet distinctio, realis etiam influxus & causatio reperiretur: Sed attributa divina taliter cum natura Dei, & inter se comparantur, quod si adesse realis distinctio, omnia ab essentia realiter causerentur; & etiam unum ab alio: si namque volentes realiter differret ab intellectu divino, realiter causeretur ab illo; immutabilis etiam, esset realis causa aeternitatis, si realiter ab illa differret: omnia ab essentia realiter causerentur, comparata cum essentia, & inter se, virtualis causalitatis intercedit.

12 Confirmatur: Ad causam virtuales, & virtuales effectum, sufficit virtualis distinctio: Sed attributa divina inter se & ab essentia virtualiter distinguuntur, ut in Tractatu de attributis disp. 3. art. 8. contra Nominales ostendimus: Ergo habent causam virtuales. Addo quod, si attributa Dei non haberent causam virtuales, seu rationem a priori, Theologia illa demonstrans de Deo, non posset habere rationem scientiae, quod est contra communem Theologorum sententiam.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

13 Obijcies primo cum Vasquez contra primam conclusionem: De ratione stricte scientiae est discursus: Sed ille divinae cognitioni repugnat: Ergo & ratio scientiae strictae.

14 Huic argumento patet solutio ex supra dictis. In primis enim respondeo, negando Majorem: nam discursus non pertinet essentialiter ad rationem scientiae; sed est imperfectio ejus; unde licet ille divinae cognitioni repugnet, non sequitur in Deo non dari strictam scientiam. Solutio est D. Thomae q. 2. de verit. art. 1. ad 4. ubi sic dicitur: Illud quod in Deo est absque omni imperfectione, in creaturis cum aliquo defectu invenitur: propter hoc oportet, ut si aliquid in creaturis invenitur Deo attribuitur, speremus totum quod ad imperfectionem pertinet, ut solum maneat hoc quod perfectissimum est: quia secundum hoc tantum creatura Deum imitatur. Dico igitur, quod scientia quae in nobis invenitur, habet aliquam imperfectionem, & aliquid imperfectissimum: ad perfectionem eam pertinet certitudo ipsius, quia quod scitur, certitudinaliter cognoscitur, sed ad imperfectionem pertinet discursus intellectus a principiis ad conclusiones, quarum est scientia, hic enim discursus non contingit, nisi secundum quod intellectus cognoscens principia, cognoscit in potentia tantum conclusiones: semel autem cognoscet, non est ibi discursus, cum notus non sit nisi exitus de potentia ad actum. Dicitur ergo in Deo scientia, ratione certitudinis de rebus cognitis, non autem ratione discursus praedicti, qui nec etiam in Angelis invenitur, ut Dionysius dicit.

15 Secundo responderi potest, distinguendo Majorem, illemque concedendo de discursu formali vel virtuali; negando autem de discursu determinate formali; virtualis enim discursus sufficit ad rationem scientiae, ut supra ostendimus: licet autem Deo repugnet formalis discursus, non tamen virtualis, ut etiam ex supra dictis patet.

16 Obijcies secundo: Ad rationem stricte scientiae requiritur ut minus notum, per aliquod notius cognoscatur; illa enim a notioribus procedere debet, ut Aristoteles in libris Posteriorum docet: Sed in Deo non potest esse aliquid magis vel minus notum, cum omnia perfectissime cognoscatur & comprehendatur: Ergo in ipso propria et stricta scientia reperiri nequit.

17 Respondeo distinguendo Majorem: Ad rationem strictae scientiae requiritur ut minus notum cognoscatur per aliquod notius, ex parte rei cognitae, concedo Majorem, ex parte cognoscens, nego Majorem. Ad Minorem similiter dicendum est, quod licet in Deo non possit dari aliquid notius ex parte cognoscens, bene tamen ex parte rei cognitae, quatenus unum est ratio cognoscens aliud; & in hoc sensu essentia divina potest dici notior attributis, quia est ratio a priori per quam cognoscitur. Unde D. Thom. loc. supra cit. in solut. ad 5. sic habet: Dicendum quod quatenus in Deo non sit aliquid magis vel minus notum, si consideretur modus cognoscens, quia eodem intuitu omnia videt: tamen si consideretur modus rei cognitae, Deus cognoscit quaedam esse magis cognoscibilia in seipsis, & quaedam minus; sicut inter omnia maxime est cognoscibile sua essentia, per quam quidem omnia cognoscit, non aliquo discursu, cum simul videndo essentiam suam, omnia videt; unde & quantum ad istum ordinem qui potest attendi in divina cognitione ex parte cognitorum, etiam solvatur in Deo ratio scientiae, ipse enim praecipue omnia per causam cognoscit.

18 Obijcies tertio: Cognitio Dei per se primo terminatur ad suam essentiam, & in illa sic cognita attingit attributa & creaturas: Ergo non habet stricte & proprie rationem scientiae. Antecedens communiter docetur a Thomistis, & patet ex dictis supra in Tractatu de attributis, & in Tractatu de visione Dei, magisque constat ex infra dicendis. Consequentia vero probatur: In hoc differt scientia a notitia luminis principiorum, quae dicitur intelligentia, quod illa per se primo versatur circa conclusiones, ista vero per se primo tendit ad principia, & causas conclusionum: Ergo si omnis cognitio Dei, per se primo versatur circa ejus essentiam, quae habet rationem principii & causae, aut quasi causae suorum attributorum, & creaturarum, consequens erit ut omnis cognitio divina sit cognitio principiorum, nulla vero scientifica, si de scientia proprie & stricte loquamur.

19 Respondeo, concessio Antecedente, negando consequentiam, ad cujus probationem dicendum, quod licet scientia cui tantum convenit ratio scientiae, non possit competere ut per se primo versetur tam circa principia, quam circa conclusiones, secus tamen scientiae, quae simul est scientia & sapientia; cum ista eminenter formaliter contineat quaedam quid pertinet ad rationem scientiae, quae tantum est scientia; & quidquid spectat ad habitum primorum principiorum, five ad intelligentiam: unde cum scientia Dei, utpote perfectissima, eminenter formaliter rationem scientiae & sapientiae habeat, non mirum quod per se primo ad essentiam divinam, ut est principium & creaturarum terminetur. Sapientia enim non distinguatur ab intelligentia, seu habitu principiorum, in hoc quod sapientia nullo modo versetur circa principia, sed in eo quod intelligentia illa considerat secundum se & absolute; sapientia vero illa attingit, non absolute, sed ut sunt rationes assentiendi conclusionibus, ut docet D. Thomas 1. 2. q. 57. art. 2.

20 Obijcies quarto contra secundam conclusionem: Ad rationem proprie & stricte scientiae, requiritur quod effectus cognoscatur in causa propria & particulari, nec sufficit quod cognoscatur in causa communi & universalis: Sed Deus est causa solum communis & universalis respectu creaturarum: Ergo licet eas in seipso tantquam in causa cognoscatur, non habet tamen de illis propriam & strictam scientiam.

21 Respondeo ad rationem scientiae non sufficere quod effectus cognoscatur in causa communi & universalis, quando illa attingat & causet suos effectus, solum secundum rationem communem & genericam; secus vero si illos attingat & causet secundum rationem specificam & individualem: Deus autem ita est causa universalis omnium rerum, ut ejus causalitas, usque ad atomas illarum differentias pertingat; quia causet omnia vel ratione universalissima entis, qua in omnibus differentiis transcendentaliter imbutur.

22 Obijcies quinto contra tertiam conclusionem: Deus non cognoscit suam essentiam, ut est causa virtualis suorum attributorum: Ergo non habet strictam & propriam de illis scientiam. Consequentia manifesta est, Antecedens probatur. Essentia divina non potest cognosci, ut causa virtualis attributorum, nisi cognoscatur, ut ab illis virtualiter distincta: Sed essentia divina non potest cognosci a Deo, ut virtualiter distincta ab attributis: Ergo ut causa virtualis illorum cognosci nequit. Major constat, sicut enim causa realis importat distinctionem virtuales a suo effectu, ita & causa virtualis distinctionem virtuales: Minor vero probatur, Intellectus divinus non potest formare entia rationis, ut magis communiter docent nostri Thomistae in Philo sophia: Sed si essentia divina cognoscatur a Deo, ut virtualiter distincta ab attributis, intellectus divinus formaret entia rationis; cognosceret enim essentiam divinam aliter ac est in se, cum talis distinctio de facto non reperitur in Deo, sed illi assignatur ab intellectu humano: Ergo essentia divina non potest cognosci a Deo, ut virtualiter distincta ab attributis.

Ratio.

27 Ratione hujus argumenti quidam etiam ex Schola D. Thom. probabiliter existimant, intellectum divinum formare aliqua entia rationis que fundantur, non in imperfecto modo cognoscendi objecta: sed in perfectione & eminentia rei cognite, & ad illud genus dicunt reduci distinctionem virtuales, que in Deo concipiuntur: illa enim fundatur in eminentia divina nature, que ratione sue infinitatis prestat potest illud omne quod prestat in rebus creatis perfectione realiter distincta.

28 Melius tamen respondetur, quod quamvis Deus cognoscat eminentiam sue nature, & prioritatem virtutem, que reperitur inter ejus essentiam, & attributa, non tamen propriae format entia rationis; quia non cognoscit talem eminentiam, & prioritatem, ut fundantem distinctionem rationis, per ordinem ad suum intellectum, sed tantum per ordinem ad intellectum humanum, sicut non facit entia rationis, quando cognoscit essentiam hominis pretere intellectum humano fundamentum, ut concipiat, & distinguat in illa genus & differentiam. Quod ut clare percipiatur.

29 Advertendum est, in distinctione virtuali quam agnoscunt Theologi in Deo, duo importari, unum de materiali, eminentiam scilicet divina nature, que prebet intellectui humano fundamentum illam concipiendi ut distinctam ab attributis; aliud de formalis, nimirum distinctionem rationis, quam intellectus humanus apprehendit, & concipit in divina nature. Primum cognoscitur a Deo immediate, & sine habitudine ad intellectum humanum; secundum vero solum mediate, & per ordinem ad intellectum creatum: ex quo provenit, quod Deus, cognoscendo talem distinctionem rationis, non facit ens rationis; quia ad formationem entis rationis requiritur ut illud cognoscatur immediate, nec sufficit quod cognoscatur mediate, & ut cognitum, vel factum, aut factibile ab alio intellectu.

ARTICULUS II.

Utrum scientia Dei sit attributum illius?

Hanc difficultatem movemus, tum ut magis divine scientie quiddam declaremus, tum etiam, ut difficile argumentum quod contra communem sententiam fieri solet, diluamus.

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

20 Deo igitur: Scientiam Dei esse attributum illius. Ita colligitur ex D. Thoma in proemio hujus questionis, ubi ait: Post considerationem eorum que ad divinam substantiam pertinent, restat considerandum de illis que pertinent ad operationem ipsius, & inter ea communem scientiam; atque adeo sentit, scientiam non spectare ad divinam substantiam, seu essentiam; sed esse quidam consequens ad illam, per modum quasi proprietatis, & inter attributa ad operationem pertinentia collocari. Idem docet Damascenus libro 1. de fide cap. 4. his verbis: Sicut bonum sive justum, sive sapientem, sive quodcumque tantum aliud dicitur libet, non Dei naturam, sed que nature insunt exponit.

21 Ratio etiam suffragatur: Attributum enim hoc modo definitur a Theologis: Attributum est ratio quadam absoluta, necessaria, & formaliter existens in Deo, & virtualiter ad ejus essentiam consequens. Atque scientia Dei habet has omnes conditiones: Ergo est attributum. Major declaratur. Attributum dicitur esse ratio absoluta, ut excludantur divine relationes, que non sunt attributa. Dicitur necessario & formaliter existens in Deo, ut per se necessario, excludantur actus liberi, qui sunt in Deo formaliter, & per se formaliter, & excludantur perfectiones secundum quid creaturarum, que non sunt in Deo formaliter, sed tantum eminenter. Denique additur, ad essentiam Dei virtualiter consequens, quia illam veluti trahunt ad aliam lineam, & ad illam consequuntur, sicut per rationem, cum fundamento in re, tamquam ad causam unitas, veritas, & bonitas, consequuntur rationem entis. Minor etiam probatur, quantum ad singulas partes. Et in primis quod scientia divina sit aliquid absolutum, evidens est, cum sit communis tribus personis sanctissime Trinitatis. Secundo, quod sit formaliter, & necessario in Deo existens, liquet ex dictis articulo precedenti: omnium enim perfectio simpliciter simplex, necessario, & formaliter in Deo existit. Tertio, quod sit virtualiter consequens ad divinam naturam, & illam veluti trahens ad aliam lineam, probatur. Intelligere constitutum divine nature respicit essentiam divinam, ut est in se intelligibilis absolute: scientia vero, ut est intelligibilis determinato modo, quatenus scilicet habet rationem causae; prudentia vero illam respicit, ut est suprema regum omnium agibulum, id est

omnium actuum divinorum, ars vero eandem respicit, ut est ratio omnium factibilium ad extra: Ergo &c.

§. II.

Solvitur difficile argumentum.

22 Contra hanc conclusionem objicitur difficile argumentum, quod sub hac forma breviter proponi potest. Intelligere constitutum divine nature, formaliter quod tale, est scientificum: Ergo scientiam in Deo, non est attributum, virtualiter ab ejus essentia distinctum: Consequentia patet. Antecedens probatur. Illud intelligere est scientificum, quod attingit essentiam divinam, ut habet rationem causae respectu creaturarum, vel ut est ratio a priori divinorum attributorum: Sed intelligere constitutum, attingit essentiam divinam, ut habet rationem causae, & ergo formaliter quod tale, est scientificum. Major constat. Minor probatur. Intelligere infinitum, & comprehensivum debet attingere essentiam divinam omnibus modis quibus est cognoscibilis. Sed intelligere constitutum, est infinitum, & comprehensivum: Ergo debet attingere essentiam divinam omnibus modis quibus est cognoscibilis; ac proinde, ut est causa creaturarum, & ratio a priori attributorum. Minor est certa. Major vero probatur. Ad rationem comprehensionis requiritur, quod tota cognoscibilis objecti exhaustiatur, & quod illud attingatur sub quacumque ratione, & modo quo est cognoscibile: Ergo intelligere infinitum & comprehensivum, debet cognoscere essentiam divinam omnibus modis quibus cognoscibilis est.

23 Respondent aliqui, quod licet intelligere constitutum nature in Deo sit infinitum, & comprehensivum, non tamen propterea attingit essentiam divinam, quatenus formaliter habet rationem causae; quia non est infinitum absolute, & omnibus modis, sive secundum omnes lineas, etiam attributivas, sed solum intra propriam lineam nature: unde sicut natura divina, quamvis infinita, quae talis tamen formaliter, non includit in se conceptu quiddam relativo relationes, & attributa, sed radicaliter tantum, ut plures existant; ita & intelligere constitutum, quamvis infinitum, & comprehensivum, non includit tamen formaliter omnes particulares modos intelligibilitatis, quibus natura divina est cognoscibilis, & qui pertinent ad attributa; qualis est intelligibilis per modum causae, vel ut est ratio agibulum, aut factibilium, sed radicaliter tantum: quia modus continendi nature, non petit, nec patitur alium modum continendi suae proprietatis, quam per modum principii radicalis. Sicut ergo divina scientia, quamvis intra propriam lineam infinita, non attingit tamen essentiam divinam, quatenus est ratio agibulum, vel factibilium, sed hoc pertinet ad prudentiam, & artem divinam, que sunt attributa a scientia virtualiter distincta: ita & intelligere constitutum, quamvis infinitum, non includit tamen formaliter sed tantum radicaliter, modum cognoscendi essentiam divinam, ut causam creaturarum, vel rationem a priori attributorum.

24 Hae solutio, quamvis subtilis, non videtur tamen plene evacuare difficultatem argumenti: si enim intelligere constitutum sit infinitum intra propriam lineam, ut revera est, attingit ipsam divinam essentiam, formaliter quatenus habet rationem nature, ac proinde, quatenus est ratio a priori divinorum attributorum: in hoc enim consistit proprius conceptus nature divinae, ut talis est. Sed intelligere quod attingit divinam essentiam, ut rationem a priori, & causam virtutem attributorum, est scientificum: Ergo intelligere constitutum, formaliter quod tale, est scientificum; & sic recurrit difficultas argumenti propositi.

25 Melius ergo respondetur cum Salmanticensibus, hic diff. 1. dubio 4. §. 4. negando Antecedens, ad cuius probationem, nego Minorem: ad probationem illius, distinguo Majorem. Intelligere infinitum, & comprehensivum, debet attingere essentiam divinam, omnibus modis, & qui pertinent ad rationem Quae, concedo Majorem: qui pertinent ad rationem Sub qua, nego Majorem: Quae distinctio, concessa Minori, applicari debet Consequentia.

26 Explicatur haec responsio, ex doctrina quam tradit D. Thom. supra quae 1. art. 1. ad 2. ubi docet, quod haec conclusio, terra est rotunda, potest pertinere ad diversas scientias specie distinctas, prout attingitur per diversa media: ut enim attingitur per medium mathematicum, pertinet ad Mathematicam; & ut attingitur per medium physicum, spectat ad philosophiam &c. Sicut ergo eadem rotunditas terrae, attingitur a Mathematico, & a Philosopho, tamquam ratio que cognoscitur: quia tamen substat diversis scientiis, & diversis rationi sub qua: pertinet ad cognoscendum: Ita similiter quamvis essentia divina cognoscatur, quatenus est causa creaturarum, & ratio a priori attributorum, ut est in se intelligibilis absolute: scientia vero, ut est intelligibilis determinato modo, quatenus scilicet habet rationem causae; prudentia vero illam respicit, ut est suprema regum omnium agibulum, id est

primum

primum virtualiter distinguitur a secundo; sicut & scientia, propter eandem rationem, virtualiter distinguitur in Deo, a prudentia, & arte; licet enim Deus per suam scientiam cognoscat suam essentiam esse primam rationem agibilem, & factibilem; illa tamen ratio in scientia se habet solum ut ratio qua: in arte vero, & prudentia, ut ratio sub qua.

ARTICULUS III.

Varia scientia Dei divisiones exponitur.

27 Licet divina scientia ex parte Dei unica & simplex sit, utpote infinita & illimitata, & omnia in essentia Dei tamquam in causa perfectissime comprehendens, nihilominus ex parte creaturarum, & obiectorum materialium, quaeque versatur, multiplex est, & in varias quasi species a Theologis dividi solet.

28 Primo dividitur in speculativam & practicam, de qua divisione agit S. Thomas hic articulo 16. Scientia speculativa est illa, que est de re quam Deus solum cognoscit, & non efficit; qualis est illa, que versatur circa res mere possibilis, quas Deus potest quidem facere, sed non facit. Practica vero illa dicitur, que non solum cognoscit, sed etiam efficit suum obiectum: qualem infra dicemus esse scientiam visionis, ut applicatam per decretum. Unde cum scientia Dei sit causa omnium rerum, quas, Deus, vel se solo, vel per alias causas in aliqua differentia temporis facit, de omnibus rebus creatis habet scientiam practicam. Mala etiam (ut dicit S. Thom. in fine ejusdem articuli) licet ab eo non sint operabilia, tamen aliquo modo sub cognitione practicae ipsius cadunt; sicut & bona, in quantum permittit, vel impedit, vel ordinat ea; sicut & agritudines cadunt sub practica scientia medici, in quantum per artem suam curat eas.

29 Secundo dividitur scientia divina in necessitatem, & liberam. Prima est illa que antecedit decretum, & liberam determinationem voluntatis divinae, & que non attingit existentiam rerum, vel earum futuritionem, sed tantum earum essentiam, & quiddam, que aliter se habere non potest. Secunda vero illa dicitur que supponit decretum, ac in eo fundatur, & que circa res existentes, aut futuras versatur.

30 Tertia divisio, que valde celebris, & frequens est apud Theologos est, in scientiam simpliciter intelligentem, & visionis, de qua agit S. Thomas hic art. 9. & cuius meminit 3. p. quae 10. art. 2. ad 2. & 1. contra Gentes c. 66. & 69. Prima ut dicit S. Doctor hic art. 9. illa est que versatur circa quae nec sunt, nec fuerunt, nec erunt, & dicitur simpliciter noxia, seu intelligenda, ad excludendam admixtionem ejus quod extra genus notitiae, sicut est existentia rerum, quam addit scientia visionis, vel ordo voluntatis ad res factas prosequendas, & quem addit scientia approbationis, ut docet quae 3. de verit. art. 3. ad 8. Secunda vero est illa que attingit ea quae sunt, & fuerunt, vel erunt, & vocatur visionis, metaphora sumpta a potentia visiva; sicut enim oculus videt, & intuetur objecta sibi praesentia; ita scientia Dei, quatenus fertur in res praeteritas, & futuras, & praesentes in eternitate; modo infra explicando, dicitur illas videre, & intueri. Unde idem S. Doctor quae 2. de verit. art. 9. ad 2. dicitur scientia visionis in Deo, ad similitudinem visus corporalis, qui res extra se seipsum intuetur.

31 Ultima divisio est in scientiam approbationis, & improbationis. Scientia approbationis, est ipsam scientia visionis, quatenus versatur circa bona, & quatenus supponit decretum, & approbationem voluntatis divinae. Scientia vero improbationis, aut reprobationis, est eadem scientia visionis; quatenus fertur in mala, & in peccata, que Deus non approbat, sed tantum permittit; & que non supponunt in Deo decretum positivum, sed tantum permissivum. Et haec divisio fundamentum habet in Scriptura, in qua Deus dicitur bona & bonos cognoscere, ut Psal. 1. Novit Dominus viam justorum; Peccatores vero nescire, & ignorare, juxta illud Lucae 13. Discidite a me operarii iniquitatis, nescio vos: Quamvis alibi Deus dicatur, & malos, & mala cognoscere.

DISCURSUS BREVIS.

32 In qua analogia divinae scientiae dicitur, seu praerogativa, breviter recensentur.

33 Ut constat quanta sit divinae scientiae perfectio, breviter hic recensenda sunt praecipua ejus dotis praerogativa, quibus omnem scientiam tam angelicam quam humanam transcendit.

34 In primis illam superat ratione objecti specificativi & primarii, quod non est aliud quam ipsa divina essentia, que cum sit perfectissimus actus, & prima veritas, est perfectissimum intelligibile: unde cum perfectio cognitionis, ex nobilitate & praesentia objecti specificativi metienda sit, divina scientia est infinite perfecta, sicut di-

visiva essentia. Hanc rationem egregie illustrat Alcinous in libro de dogmatibus Platonis cap. 10. ubi fic dicitur: Cum sit prima mens omnium praestantissima, oportet praestantissimum etiam intelligibile illi esse proprium. Nihil autem potest habere seipsum praestantius: seipsum igitur, & sui ipsius rationes semper intelligit.

35 Secundo, ratione modi: Deus enim non per species, nec per effectus, sed per suam essentiam, tamquam per speciem, & speculum clarissimum omnia cognoscit, atque scipsum quasi pelagus rerum omnium contemplantur. Unde Dionysius (Cassianus libro de Dei laudibus, ipsam alloquens, sic ait:

Per propriam essentiam, Omnium continentiam; Ut per cognitivum formam, Omnis entis primam normam; Temetipsum, & creata Insuetis mens Beata.

36 Tertio, ratione modi, quia non per discursum, nec per successione, sed per unicum intuitum, in instanti, tam enuntiativa, quam simplicia, tam conclusiones, quam principia, sine ulla ratiocinatione cognoscit. Non more nostro (inquit Augustinus) quod futurum est prospicit, vel quod praesens est inspicit, vel quod praeteritum respicit, in casu ejus intuitio de cogitatione in cogitatione transit, in casu incorporeo intuitus ad suum finem, qui movet: quoniam tempora ita novit nullis suis temporalibus notionibus, quae modum temporalia movet nullis suis temporalibus moribus. Item ait Dionysius cap. 7. de divin. nomin. Divina Sapientia seipsum cognoscens, cognoscit omnia, & materialia immaterialiter, & indivisibiliter divisibiliter, & diversa uniformiter, & unita unita. Demum Petrus Damian. Opuscul. 36. cap. 34. Deum affirmat sic omnia tempora infra sua praesentia avocare, nec aliquid ab eo per cursus momenta recedere: sed nec diversa obiectibus diversa considerat: ut cum intendit praeterita, vocat a praesentibus, vel futuris, vel natus cum praesentia atque futura considerat, oculo a praesentibus avocatur, sed non distinxit, ac simpliciter praesentissimum manifestat intuitu, simul omnia comprehendit; neque hoc casu, atque incipiente, sed omnia discernit, neque juxta proprietatem suam quaeque distinguit cap. 7. Hoc explicat Opusculo trigesimo, theatri similitudine. Plane (inquit) qui in theatro residet, non simul omnia videt; quia cum intendit actum ante se, non videt post se: qui autem non theatrum, sed super theatra excelso supereminet, totius undique interiori theatri ambitum uno comprehendit aspectu. Ita omnipotens Deus, quia omnia que voluntur, incomparabiliter supereminet, omnia simul suis subjecta conspectibus praesentialiter videt.

37 Quarto, ratione actualitatis: Scientia enim Dei non est habitus, sed semper in actu, quia intelligere est ejus esse, & per suam essentiam intelligens est, non autem per aliquas species intelligibiles essentia superadditas. Unde Jeremie 1. per virgines vigilantes designatur, & Eccl. 23. oculi Domini dicuntur multo plus lucidiores super Solem, qui semper est in actu lucendi.

38 Quinto, Ratione universalitatis, ad omnia enim se extendit, & quaeque sunt in mundo, a primo Angelo usque ad viliissimum vermiculum, distinctissime & clarissime intuetur, penetrat, & comprehendit: futura omnia prospicit, praeterita respicit, praesentia inspicit, res omnes possibiles penetrat, infinita cognoscit, seipsum & suam omnia, denique omne cognoscibile comprehendit. Ut enim profundissime suo more discurret D. Thom. hic art. 12. Cognitio cujuslibet cognoscens se extendit secundum modum formae quae est principium cognitionis: species enim sensibilis quae est in sensu, est similitudo solum unius individui, unde per eam unicum solum individuum potest cognosci: species autem intelligibilis intellectus nostri, est similitudo rei quantum ad naturam speciei, quae est participabilis a particularibus infinitis, unde intellectus noster, per speciem intelligibilem hominis, cognoscit quosdam modos hominis etiam infinitos, sed tamen non in quantum distinguuntur ab invicem, sed secundum quod conveniunt in naturam speciei propter hoc quod eadem species intelligibilis, non est similitudo hominum quantum ad principia individualia, sed solum quantum ad essentialia, & essentia autem divina per quam intellectus divinus intelligit, est similitudo sufficienti omnium que sunt, vel esse possunt: non solum quantum ad principia communia, sed etiam quantum ad principia propria uniuscujusque: ex quo sequitur quod scientia divina sit omnium rerum comprehensiva, & ad infinita se extendat. Unde August. 12. c. 18. de civitate Dei, Deum probat omnia, quamlibet exilia, & incomprehensa, infinita sua cognitione completi: veluti numerus omnes quamvis infinitos. Verba ejus sunt: Infinita itaque numerus, quamvis infinitarum numerorum nullus sit numerus, non est tamen incomprehensibilis ei, cujus intelligentia non est numerus. Quia propter se quicquid scientia comprehendit, scientia comprehensione fruatur; profecto & omnia infinita quaedam ineffabili modo Deo infinita est, quia scientia ipsius incomprehensibilis non est.

Hanc

Hanc divina scientie profunditatem, & infinitatem considerans Propheta Regius, & ad ejus aspectum contrahiens, exclamavit: *Confitebor tibi Domine, quoniam terribilis magnificentia est, mirabilia opera tua, & ab initio mea cognoscit animi. Mirabilia facta est scientia tua ex me, confitebor tibi. Et non potero ad eam!* Quae verba expendens Chrysostr. bon. de incomprehensibili Dei natura. *Multa sunt (inquit) quae tunc mirantur, non tamen cum timore, ut magnifica aedificia columnarum, ornamenta parietum, picturas corporum; ac maris vastitatem, immensamque aquarum gurgites & altitudinem, non sine metu inspicimus; sed & Prophetas, cum vastum id, immensumque divina scientia pelagus inspicit, vertigine quasi toncus stupescit, ac summo cum timore demirans, recedit, acque exclamans, Mirabilia facta est scientia tua!*

Sexto, Scientia Dei commendabilis est ratione suae certitudinis, & infallibilitatis: Deus enim in sua essentia, veluti in speculo nitidissimo & lucidissimo, quod rerum omnium formas exprimit, omnia ab aeterno intuetur, vel in ideis & exemplariis aeternis, vel in suis decretis, vel in ipsa sua aeternitate, cui cuncta sunt praesentia, ut infra disput. 4. art. 4. declarabitur: quae cum firmissima & immutabilis sint, certissima erit & infallibilis ejus scientia. Quomodo enim mutari vel falli possit, quae cum divino esse identificatur, quod increatum est, quae in decreto efficaci fundatur, quod frustrari nequit; quae ab aeternitate mensuratur, apud quam nulla est transmutatio; neque vicissitudinis obumbratio?

Septimo, ratione suae perspicacitatis: Sicut enim Sol ex alto caelestem vertice, luce sua quasi oculo terram inspicit, ac illustrat, & omnia facit visibilia: ita Deus acie perspicacissima, & immensa mentis suae, totum orbem inspicit, circumspicit, immo introspicit, & ad fundum quaquaverum prospicit & comprehendit. Quapropter Eccli. 23. oculi Domini multo plus lucidiores super solem dicuntur: neque enim Sol radios in sua terra, aut in profundum abyssi diffundit; cum tamen oculi Domini etiam illis adsit, & omnia intuetur. Quod advertens Boetius libro 5. de consolat. metro 2. haec canit:

Puro clarum lumine Phoebum,
Mellissimam canit eris Homerus;
Qui tamen intra viscera terra,
Non valet, aut pelagi viscera,
Bastorum infirma perungere luce,
Haud sic magis conditor orbis.
Huic ex alto cuncta ruenti,
Nulla terra mole resistit.
Non nox acris nubibus obsistat.
Quis sint, quae fuerint, veniantque,
Una mentis cernit in illu.
Qua quis respicit omnia solus,
Verum possit dicere Solum.

Octavo, ratione fecunditatis, nam ab aeterno Deus per suum intelligere generat Verbum sibi consubstantiale: & in tempore, ut lux maxima, seipsum diffundit ad Angelos, homines, omniaque animalia; factique cognoscit & cognoscere omnia, unde Job 38. *Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gualo intelligentiam?* Et Jacobus in sua Epist. cap. 3. *si quis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo qui datur omnino affluenter.* Ipsique Platonici (ut refert Augustinus 8. de civit. cap. 7.) dicebant, *Deum esse lumen mentium, ad discenda omnia, a quo facta sunt omnia.*

Nono, ratione univocitatis. Nam divina scientia est immutabilis & invariabilis, nunquam proficiens, nec deficientis; nec transiens de abstractiva in intuitivam, vel de intuitiva in abstractivam, quando obiectum transit a futuro ad praesens, & a praesenti ad praeteritum; qui videt omnia, etiam praeterita, & futura, ut praesentia in mensura suae aeternitatis. Unde Eccli. 39. *Opera omnia carnis coram illo, a saeculo & usque in saeculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu ejus.* & Boetius 5. de consolat. prosa ultima: *Scientia ejus omnia temporis supergrassa rationem, in sua manet simplicitate praesentia; insinua quoque praeteriti ac futuri spacia complectens, omnia quae jam genuerunt in sua simplici cognitione considerat. Itaque si praesentium passivo velis quae cuncta cognoscit, non esse praesentium quasi futurum, sed scientiam nunquam deficientem instanti, rectius affirmabis.* De quo plura dicemus infra disput. 4. art. 7. cum de praesentia futurorum contingentium in aeternitate differemus.

Decimo, ratione essentiae: Dei enim scientia ut applicata per decretum, esse causa rerum, non solum directiva, sed etiam effectiva, easque producit per actum imperii, ut infra patebit. Unde Proverb. 3. *Domini sapientia fundavit terram, stabilivit caelestia prudentia.* Et cap. 8. *Divina sapientia loquens in propria persona, dicit: Quando preparabat caelos, & terram, quando appendebat fundamenta terrae, cum eo eram cunctis componens. Item Sapient. 8. *Qui bonum quae sua magis quam illa est artifex? Ad quod respiciens Dionysius de divinis nominibus, cap. 7. *Divina scientia (inquit) ut ait scriptura, totum est artifex, & semper omnia componit, eoque causa indissolubili coherens & ordinis omnium, sine quo primum, cum sequentium principii***

semper cohaerent, & cum universis conspirationem, concentum, que indissolubili cohaerent.

Undecimo, ratione independentiae a rebus: Illa enim non regulatur aut mensuratur a rebus, sed est illarum regula & mensura, ut docet D. Thom. hic art. 8. ad 3. his verbis: *Sicut scilicet naturalis scientia priora quam res naturales, & mensura ipsarum.* Et 1. 2. q. 93. art. 1. *Ratio intellectus divini aliter se habet ad res, quam ratio humani intellectus; intellectus enim humanus est mensuratus a rebus, ut scilicet conceptus hominis non sit verus propter seipsum, sed dicitur verus ex eo quod consonat rebus; intellectus vero divinus est mensura rerum, quia unquamque res in tantum habet de veritate, in quantum imitatur intellectum divinum.* Sicut ergo divinus amor non pendet, nec causatur a bonitate & perfectione quae sit in rebus, nec illam supponit, sed potius efficit, ut tradit idem S. Doctor infra q. 20. art. 1. dicens: *Amor Dei est infusus & causans bonitatem in rebus: Ita Dei scientia non pendet a certitudine & veritate quae sit in rebus, nec illam supponit, sed potius efficit.* Unde infra ostendimus disp. 3. art. 3. non ideo Deum praedicere res futuras, quia futurae sunt: sed potius ideo illas esse futuras, quia sciuntur & cognoscuntur a Deo, per scientiam ejus liberam, innoxiam decreto, ac in eo fundatam, quae scientia visionis appellatur. Quare olim Aegyptii, ut hujus divinae scientiae perspicacitatem & potentiam declararent, hieroglyphice, eam per oculum supra septem fastigium existentem figurabant. Et Eccli. 24. oculi Domini Soli comparantur: quia sicut Sol vivifico luminis sui radio, corruptibilia quaque generat, ita & Deus intuitu suo, & per scientiam visionis cuncta producit, & conservat. Sicut exorientis Sole species agri pulcherrime vernant, rident prata, splendent horti: sic omnia florent, ac vigent, proficiunt Deo, juxta illud Gregorii Magni lib. 30. Moral. c. 6. *Non existentia videntur creari, existentia videntur contineri. Quisquid ergo creator non videt, essentia subsistendi caret.* Sed de hoc iuse, cum de causalitate scientiae Dei differemus disp. 3. art. 1.

Denique Dei scientia, angelicam & humanam superat, ratione entitatis: Nam scientia in Deo non est accidens, sicut in nobis; nec aliqua qualitas sit superveniens & superaddita, sed ipsamet Dei entitas & substantia increata, cum esse Dei sit ejus intelligere. Unde praclare Synesius libro de informis: *Deo sola ad cognoscendam naturam sufficit.* Et Augustinus 7. de Trinit. *Dixi hoc esse, quod sapientem esse.*

DISPUTATIO II.

De Scientia Possibilium.

Scientia Dei absolute & secundum se considerata, eam per ordinem ad creaturas, quae sunt illius obiecta materialia & secundaria contemplantur. Et primo differimus de scientia possibilium, quae simpliciter intelligens appellatur; & auctori postea de scientia futurorum contingentium, quae scientia libera, seu visionis, nuncupatur.

ARTICULUS UNICUS.

Verum Deus cognoscit creaturas possibiles in sua essentia tamquam in causa?

§. I.

Primitivum quae quoad omnes sunt coeae, conclusio affirmativa statuitur, & ex SS. Patribus suadetur.

Suppono primo contra Auerclium, Deum cognoscere omnes creaturas, non solum secundum illud esse eminentis, & increatum quod habent in Deo; sed etiam secundum esse proprium, & particulare, quod singula in seipsis habent; vel habere possunt extra Deum: subindeque scientiam Dei non tantum terminari ad ipsam Dei essentiam, & ad eminentiam illam omnium rerum creabilium, quam in se formaliter Deus habet; sed etiam ad ipsas res creabiles, quae in ipso non sunt formaliter, sed tantum eminenter.

Probatur primo haec suppositio ex infinita perfectione & cognoscibile distincte & in particulari.

Secundo, Quia alioquin Deus non cognosceret creaturas, sed tantum suam essentiam: quia creaturae prout sunt in Deo, non sunt creaturae, sed ipsa creatrix essentia.

Tertio, quia ut dicemus disputatione sequenti, scientia Dei est causa rerum: unde fiet Deus illas producat essentiam esse propriam & particulare quod habent in seipsis, ita & illas cognoscit. Adde quod Deus non potest gubernare res hujus universi in particulari si illas non cognosceret: nec reddere unicuique secundum opera sua, si singula distincte & in particulari, non essent ei nota.

Hoc

Hoc praesupposito tamquam certo difficultas est, & gravis controversia inter Thomistas, & Recentiores, de modo quo Deus creaturas cognoscit in seipsis: an scilicet illas cognoscit immediate, & independenter ab essentia divina prius cognita; an vero solum mediate, & in essentia divina tamquam in causa, & medio prius cognito; quod ut melius percipiatur,

Suppono secundo: Duplex a Philosophis solere distinguendum ducens in cognitionem alterius: unum ut quo, quod vocatur *medium in cognitionem*, quale est species impressa, quae non cognoscitur ut quod, sed solum est ratio cognoscendi obiectum quod representat. Aliud ut quod, quod appellatur *medium cognitum*, quale est speculum, v.g. quod prius debet videri, quam in eo videantur obiecta quae representant.

Suppono tertio ut certum, & ab omnibus receptum, Deum cognoscere creaturas possibiles in seipso ut in obiecto primario. Patet haec suppositio. Primo quia omnis potentia secundarium obiectum attingit ratione primarii, quod est illud in primario alio modo attingere: Sed creatura sunt primarium: Ergo cognoscit creaturas in seipso ut obiecto primario. Secundo, Cognoscit in alio ut in obiecto primario, est ratione illius ut moventis terminare cognitionem: Sed Deus in cognitione creaturarum non movetur ab ipsis, sed a propria essentia, quae unitur per modum speciei, tam in sui cognitione, quam in ordine ad cognitionem creaturarum, alias divina cognitio dependeret a creaturis, & periretur ab illis, quod implicat: Ergo cognoscit illas in seipso, ut in obiecto primario. Tertio, Cognoscit in alio ut in obiecto primario, est cognoscit per speciem illius: Sed creaturae cognoscuntur a Deo per speciem non illis propriam, sed sui: Ergo illas cognoscit in seipso ut in obiecto primario.

Solum ergo difficultas est, & celebris inter Thomistas & Recentiores controversia, an Deus in seipso, ut causa & prima, & medio prius cognito, creaturas possibiles cognoscit: Hoc enim negat Vasquez hic disp. 60. cap. 2. & 3. quem sequuntur plures ex Recentioribus: affirmant vero Thomista, & plures alii, cum quibus

Dico: Deum cognoscere creaturas in sua essentia tamquam in causa.

Probatur primo conclusio ex Dionysio Areopagita, Theologorum Principe, qui aperte tradit nostram sententiam cap. 7. de divinis nominibus; ubi haec habet haec verba: *Neque autem ea quae sunt ex his quae sunt discens noscitur divina mens, sed ex se & in se per causam rerum omnium cognitionem, scientiam, essentiamque anticipatam & ante comprehensionem habet: non quod per speciem singula consideret, sed quod uno complexu omnia sciat.* Et paucis interpolatis, addit: *Seipsum ergo cognoscens divina sapientia, novit omnia.* Hic locus adeo clarus & expressus est, ut plures ex Recentioribus fateantur illum nullam interpretationem posse admittere.

Eum tamen conatur interpretari Vasquez, asserendo Dionysium nihil aliud voluisse, quam quod Deus a seipso non a rebus cognitionem accipiat.

Sed haec interpretatio legitima non est, tum quia Dionysius eo loco expresse loquitur de cognitione creaturarum in essentia divina ut in causa, ut patet ex illis verbis, *sed uno complexu omnia sciat.* Unde D. Thomas 1. contra Gent. cap. 49. Dionysium in hoc sensu intelligit, ut constat ex ejus verbis infra referendis: Tum etiam, quia Dionysius asserit, Deum ex se, & in se per causam rerum omnium anticipatam habere scientiam: Sed per hoc quod non accipit cognitionem a rebus, licet salvetur esse cognoscere illas, non tamen salvatur illas in se per causam cognoscere: Angelus enim a rebus cognitionem non accipit, & tamen propter hoc nequit dici res a se distinctas in se per causam cognoscere: Ergo per hoc solum quod Deus non accipit cognitionem a rebus; non salvantur verba Dionysii.

Nec valet quod subdit Vasquez, nempe verba illa, *sed uno complexu omnia sciat*, non aliud significare, quam quod unica cognitione, seu unico intuitu, Deus cognoscit omnia. Si enim haec interpretatio valeret, eodem modo esset verum dicere Deum seipsum uno creaturarum complexu cognoscere; sicut verum est asserere ipsum cognoscere creaturas unico cause complexu: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illa interpretatio potest admitti. Unde merito ait Suarez, Vasquez, SS. Patres, ad arbitrium suum, magis quam ad illorum mentem interpretari.

Probatur secundo conclusio ex Augustino lib. 4. de Genesi ad lit. cap. 23. & 24. ubi duplicem creaturarum cognitionem in mente Angelorum distinguit; alteram illarum in verbo, quam *matutinam* appellat; & asserit in ipso, tamquam per illud quod facta sunt, cognosci creaturas, quod idem est, ac eas cognoscere in verbo ut causas; alteram creaturarum in propria illarum natura, quam appellat *vesperinam*, de qua dicit lib. 11. de Civit. cap. 7. *Cognitio creaturae in seipso, decoloratio est, quam cum in Dei sapientia cognoscitur, velis in arte per quam facta est.* Ergo

Theol. Concl., Tom. I.

juxta illius mentem, Angeli beati cognoscunt creaturas in Deo tamquam in causa: Sed Deus perfectissimus quam Angeli, seipsum ut creaturarum causam cognoscit: Ergo in se ut in causa cognoscit creaturas.

Nec magis feliciter interpretatur Vasquez, Augustinus, quam Dionysium, dum asserit, Angelum locum citatis solum velle creaturas ab Angelis beatis cognosci in Deo per cognitionem matutinam, improprie, & secundum esse eminentiale, quod habent in illo; quatenus scilicet cognoscitur eminentiale divina, seu ipsa creatrix essentia; non vero proprie, & secundum esse formale, ac proprias earum rationes & differentias. Hanc enim solutionem in Tractatu de visione beatifica disput. 4. artic. 4. efficaciter confirmavimus, tum ex ipso Augustino asserente cognosci creaturas, *per ipsam artem per quam facta est*; creaturae autem solum facta secundum esse eminentiale quod habent in Deo, quod increatum esse, cum non sit aliud quam ipsa creatrix, & increata Dei essentia. Tum etiam ex D. Thom. infra quest. 58. artic. 7. de Angelis beatis dicente: *Non enim videndo verbum, cognoscunt solum illud esse verum quod habent in propria natura: sicut Deus per hoc quod videt se, cognoscit esse verum quod habet in propria natura.* Quibus verbis aperte declarat, beatos in verbo cognoscere creaturas, secundum proprias rationes & differentias, & non tantum secundum esse eminentiale quod habent in Deo.

Probatur tertio conclusio ex eodem S. Doctore, qui 10 variis in locis aperte docet nostram sententiam, praeterim 1. contra Gentes cap. 49. his verbis: *Colligendo igitur haec dicit conclusiones, apparere Deum cognoscere seipsum, quasi primo & per se naturam, alia vero sicut in essentia sua visio.*

Quod autem loquitur de essentia sua visa, ut causa creaturarum constat: Primo, quia conclusiones illas deductas probat hoc discursu: *Effectus cognitio sufficienter habetur per cognitionem sui cause, Deus autem est causa creaturarum: cum igitur essentiam suam plenissime cognoscit, operatur potest quod etiam alia cognoscit.* Secundo, quia in ejusdem veritatis confirmationem adducit haec verba Dionysii lib. 7. de divinis nominibus: *Non secundum visionem singulis se imitatur, sed secundum causas continentiam scit omnia.* Tertio, quia in hac parte qu. 12. art. 8. expresse docet; beatos videre creaturas in Deo tamquam in causa; sic enim discurre: *Manifestum est, quod sic aliqua dicitur in Deo, secundum quod sunt in ipso: omnia autem alia sunt in Deo, sicut effectus sunt virtute in sua causa: sic igitur videntur omnia in Deo, sicut in sua causa.* Unde cum cognitio beatorum sit exemplata a cognitione qua Deus cognoscit seipsum, & illam participet & imitetur, manifestum est, juxta Doctoris Angelici principia, Deum in seipso tamquam in causa creaturas cognoscere. Quare Valentinus Herice, ejusdem Societatis scriptor, se valde demirari, ait, quanto animi conatu contendat Vasquez derogare D. Thomam in suam sententiam, qui sane sic expressit ejus testimonium attento disset, omnem animi conatum & ardorem deservisset.

§. II.

Eadem veritas ratione suadetur.

Nostrae conclusioni non solum favet auctoritas SS. Patrum, sed etiam efficaciae rationes illam suadent. Prima sumitur ex D. Thoma hic art. 6. potestque sic breviter proponi: Non potest aliqua causa comprehendere, nisi in ea continens effectus, nisi in illa contenti, Sed Deus est causa continens effectus in illa contenti, Sed Deus est causa effectus continens, & seipsum comprehendens: Ergo in se ut in causa omnes creaturas cognoscit. Minor patet, Major probatur. Tunc aliqua causa comprehenditur, quando cognoscitur adaequate, & omni modo quo cognoscibilis est: Sed non potest cognosci adaequate, & omni modo quo cognoscibilis est, nisi in illa cognoscantur effectus quos virtualiter in se continet: Ergo non potest cognosci comprehensive, nisi in illa cognoscantur effectus quos eminenter aut virtualiter continet. Major constat, Minor probatur. Causa continens eminenter, aut virtualiter aliquos effectus potest attingi ut ratio cognitionis illorum: Ergo nisi sic cognoscatur, non cognoscitur adaequate, & omni modo quo cognoscibilis est.

Huic argumento, cui potissimum innititur nostra sententia, respondet Vasquez, negando Majorem, ad ejus probationem, distinguit Minorem, & dicit illam esse veram de causa relata ad effectus, falsam vero de causa omnino absoluta: Deus autem nulla ratione reali potest ad creaturas referri, sed tantum relatione rationis, quae nec a beatis, nec ab ipso Deo confingitur; & ideo non est necesse, quod ut Deus comprehenderetur a seipso, vel ut clare videretur a beatis, in illo ut in causa & medio prius cognito, cognoscantur creaturae possibiles.

Sed contra; ut Deus per modum obiecti cogniti repraesentent creaturas, non requiritur respectus realis ad illas: Ergo ex eo quod absolute sit a respectu reali ad creaturas, non tollitur quod in illo, ut causa, & medio cognito possit,